

MV
Oct 25
IX-5436/a.

HUNGARY

TRADE
Distribution
Retailers

/3300/
/3304/
/3312/

RETAIL TRADE IN HUNGARY.

SOURCE VIENNA: Former salesman in a State shop.

DATE OF OBSERVATION: Until end of August 1956.

ENGLISH SUMMARY: The report gives particulars of the organization of retail trade. After a general introduction it discusses the "Divattextil" department store: one department is a normal shop with 50 or 60 sales employees; two others have each six employees, and serve only privileged government officials. The large shop provides better quality goods at high prices. Customers claim that it leaves much to be desired, and express their dissatisfaction to the sales personnel, who are themselves annoyed about the norms.

Employees are not considered elite workers by the Regime, since they do not participate in productive labor, and this shows in their wages. There are few Party members in the State shops, and these do not benefit greatly from their membership.

The two other shops are so-called diplomats' shops, where only privileged persons with permits can shop. They are quite unknown to the public and display no signs; employees are instructed not to talk about them. Source gives addresses of the two shops. The finest goods from abroad and good quality mass-produced items are available at low prices.

EVALUATION COMMENT: This report gives a good description of the State-run trade system and especially of department stores. Subsource's statements are in full accord with general information available here on the State-run trade and on the retail system as it has been existing since the full nationalization of the commerce.

/more/

The bureaucratic sales system is correctly described. The newspapers frequently publish complaints against such methods as described here. The red tape connected with a simple purchase is so complicated that it takes a lot of time for all concerned.

The second part of the report describes the functioning of two special shops for diplomats and Party bosses. It is of special interest at the present time, because the Hungarian press is conducting a campaign in favor of the abolition of such special shops. The latest article in this connection appeared in the October 17 1956 issue of "Szabad Ifjúság" reporting the closing down of such a shop and demanding the abolition of all similar shops. The existence of such shops is a proof of the cynicism of the Regime, which on the one hand creates special privileges for a certain group of its own citizens, and on the other hand, claims to bring forth a classless society all citizens of which enjoy equal rights. This picture can be completed by the fact that such shops still exist at a time when the average citizen experiences the greatest difficulties in assuring his sustenance and the shortage of consumer goods is general all over the country.

+ + +

ADATOK A MAGYARORSZÁGI BELKERESKEDELEM SZERVEZETÉRŐL.
The Organization of Domestic Trade.

Az államosított magyarországi belkereskedelem legfőbb irányító és ellenőrző szerve a Belkereskedelmi Minisztérium alá a belkereskedelmi feladatok megoldására hivatott következő vállalatok tartoznak:

Az Állami Áruházak, melyekről alább még külön lesz szó,

a Napsugár Áruházak, amelyek főleg a volt HAAS Fülöp cég fióküzleteiben nyertek elhelyezést,

a Szivárvány Áruházak az egykori DELKA üzletekben,

a Cipőbolt Nemzeti Vállalat, amelynek BUDAPEST-en mintegy 110 fiókja van,

/more/

Az APISZ név alatt egy ké alá vett papír- és könyvkereskedelmi vállalatok,

a Röltex nevet viselő rövidáruüzletek,

a Közért nevet viselő élelmiszerüzletek,

a Vendéglátóipari Vállalat név alatt egy kéz alá vett vendéglők, kocsmák és szállodák,

az Atex név alatt szereplő textilkiskereskedések,

a Ruházati Bolt nevet viselő konfekció üzletek,

a Keravil nevet viselő, villamossági cikkek és kerékpárokat árusító vállalat,

az Ofotért, amely a fotoműhelyeket és a fotocikkek árusító üzleteket egyesíti,

a Vasért nevet viselő és vasárak forgalombahozatalával foglalkozó vállalat,

az Illatszerbolt nevet viselő vállalat, amely a drogériák és parfümériák feladatát vette át,

a Háztartási Bolt nevet viselő vállalat háztartási cikkek forgalombahozatala céljára, amelynek egyedül BUDAPEST-en mintegy 500 fiókja van a volt IZSAK féle festék üzletek és egyéb maszek üzletek egykori üzlethelyiségeiben,

a Bőrdisznó Kiskereskedelmi Vállalat bőrdisznóáruk forgalombahozatala céljából,

a Bőr Nemzeti Vállalat az összes bőr- és cipőipari kellékek forgalomba hozatala céljából,

a Gyógyszerértékesítő Vállalat, amely alá az összes gyógyszerárak tartoznak

E vállalatok vidéki fiókjainak külön központja van, amelyek azonban szintén a BUDAPEST-i központ és ezen keresztül a Belkereskedelmi Minisztérium alá tartoznak,

az Állami Áruházak Igazgatóság alá nyolc Áruház tartozik:

a Divattextil Vállalat, amelyről alább még bővebben lesz szó,

a BUDAPEST-i Nagyáruház / a volt Corvin Áruház/,

/more/

a Divatcsarnok /a Rákóczy uton/,

az Alkalmi Áruház /a Rákóczy uton az Uránia mozival szemben,/ ahol egyéb áruházak kiselejtezett áruit árusítják leszállított áron; a legnagyobb forgalommal bíró áruház BUDAPESTEN, vevőköre főleg vidékiekből adódik,

a Versenyáruház /a Rákóczy ut és az Akácfa utca sarkán/,

a Szabadság Áruház /a Calvin téren a volt FENYVES Áruház helyén/,

a Minőség Áruház /a Rákóczy ut és a Kazinczy utca sarkán/,

az Uttörő Áruház /a Kossuth Lajos utcában a volt KOVÁCSEVICS Milenkó üzlethelyiségeiben/.

DIVATTEXTIL VÁLLALAT.
The "Divattextil Vállalat."

A Divattextil Vállalat központja BUDAPESTEN Tanács-körut 26. szám alatt, üzlethelyisége pedig a Vörösmarty téren az egykor HAAS Fülöp cég főüzletében van. Ez az üzlet egy ugynevezett reprezentatív áruház, ami azt jelenti, hogy a belföldi nagyközönség részére rendelkezésre álló árakból a legjobb minőségű tárgyak /exportkiadások/ kaphatók benne meglehetősen magas árak mellett. Az árucikkek mind a belföldi ipar termékei, import cikkekből legfeljebb a népi demokratikus országok termelvényéből kapható néhány tárgy. Az üzlet magas áaira való tekintettel a vevőközönség a magasabb keresettel rendelkezők köréből adódik. Művészek és vezető tisztviselők bevásárlási helye. Az üzlet havi forgalma 1.200.000 forint körül van. Osztályai: Illatszer, férfi- és női divat, cipő, méteráru, bizsutéria, lakberendezés és műszaki osztály, amely utóbbi elektromossági cikkek, rádiók, hanglemezek árusítását végzi.

Az alkalmazottak száma a Vörösmarty téri üzletben 50-60 körül van. Ezek: egy boltvezető és egy boltvezető helyettes, az osztályvezetők és helyetteseik, két pénztáros, két csomagoló revizor, két csomagoló, egy adminisztratív dolgozó, kiszolgálók és takarító személyzet.

A könyvelés, bérelszámolás, az árubeszerzés, a személyzeti ügyek és a raktárnyilvántartás a Tanács-köruti központban folyik. A bevételt a pénztáros a házidetektív és egy csomagoló útján naponta a postán befizetteti.

/more/

Az ellenőrzés olyaképpen történik, hogy az eladóknak számozott blokkjuk van, amibe az eladott árut és a vételárat bevezetik. Az így kitöltött lap egyik példánya a megvett áruval a csomagolóba kerül, másikkal pedig a vevő a pénztárnak fizet, ahol a fizetett összeget a national kasszával rágépelik. A nyugtázott blokkal a vevő a csomagolóban átveszi az árut, ahol a nyugtázott blokkot átveszik és az eladó rekeszébe elhelyezik. Előzőleg a revizos a nyugtázott blokkot és az árunál lévő blokkot összehasonlítja. Az áru átadásakor a vevő az árunál volt nyugtázatlan blokkot kapja kézhez, amíg az általa átadott nyugtázott blokk, a fentebb mondottak szerint, az eladó rekeszébe kerül megőrzés céljából. Az eladó az általa eladott árut egy külön regiszterbe vezeti be és ezek összegét záraskor összeadja és a rekeszekbe helyezett blokkoknak az adminisztratív tisztviselő által összeadott végösszegével összehasonlítja.

A kereskedelmi dolgozók általában és így a szóban forgó reprezentatív áruház dolgozói is nagyon elégedetlenek a sorsukkal, mert a kereskedelmi dolgozók, mint akik termelő munkát nem végeznek, a regsim részéről a legkisebb méltánylásban sem részesülnek. Az a felfogás a fizetésükben is megnyilvánul. A kiszolgáló személyzet általában havi 700.- forintot keres. Az osztályvezetőnek 900 és 1000 forint között, az üzletvezetőnek 1200 és 1400 forint között van a fizetése. A keresetekhez még prémium is járulna, ha a terv teljesíthető lenne. A terv azonban olyan magas, hogy az csak kivételesen, esetleg karácsony hónapjában, teljesíthető. A terv negyedévekre és ezen belül hónapokra van felosztva. A havi terv teljesítése nem elég a prémiumhoz, ehhez egy teljes negyedévi terv teljesítése szükséges. Ilyen esetben a kiszolgáló személyzet 200-300 forint prémiumban részesül. A vállalatvezetőnek havi 1600.- forint a fixfizetése, de 6 prémiumokkal havi két és félezer forintot is megkeres.

A szóban forgó reprezentatív áruháznak a vevőköre érdekes volt, sok notabilitás megfordult az üzletben. 75 százaléuk azonban ahányos áru ellátás miatt elégedetlenül távozik, mert minden kurrensebb áruban komoly hiány mutatkozik. Az osztályok nem jutnak megfelelő időben az árukhoz. Külföldi eredetű áru egyáltalán nem kapható, legfeljebb a népi demokratikus államokból.

A vevők elégedetlenségüknek az eladókkal szemben adnak kifejezést, miből kifolyóan a kiszolgáló személyzet még ingerültebb lesz és ennek következtében a vevőközönség részéről is elégedetlenség tapasztalható a kereskedelmi dolgozókkal szemben. A normarendszer ugyancsak azt eredményezi, hogy az eladók nem elég urdvariasak a vevőkkel szemben. A norma a napi forgalom egy bizonyos összegében van meghatározva. A kiszolgáló személyzet száma meg-

hetősen szűkre van szabva. Az eladó az érdeklődőt, akiből nem nézi ki, hogy vásárolni fog, igyekszik röviden elintézní, hogy idejét arra a vevőre fordíthassa, aki tényleg vásárolni fog és így normateljesítményét növelni fogja.

A Vörösmarty téri üzlet 50-60 főnyi személyzetéből talán csak öt-hat személy a párttag. Az alkalmazottak nem tartják érdemesnek, hogy a pártba belépjenek, mert még ennek révén sem tudják helyzetüket javítani.

A Tanács-köruton lévő központban a vállalatvezető VERMES Károlyné, helyettes VAMOS László, aki egyúttal áruforgalmista is. A főkönyvelő HERZE József, a személyzeti osztály vezetője pedig VAJDANÉ /fnu/. A Vörösmarty téri üzletben a boltvezető PALOTÁS László, helyettese BIRÓ László.

A BUDAPEST-i üzletek délelőtt 11 órától este 7 óráig vannak nyitva. Kivétel csak a Közért üzletek képeznek, amelyek reggel hat órától este nyolc-kilenc-tíz óráig állanak a közönség rendelkezésére.

A PÁRTNAGYÁSGOK ÉS A SZTALLITA ÁLLAMOK DIPLOMATÁINAK BEVÁSÁRLÓ HELYEI.

Shops for Party Bosses and for Satellite Diplomats.

A Divattextil Vállalatnak van még két üzlete, amelyek a nagyközönség részére nem állanak rendelkezésre és amelyek létezéséről a nagy közönségnek nincs is tudomása. E Diplomata Bolt néven szereplő két üzlet egyike a Váci utcában van abban az épületben, amelyikben a Kedves Espresso működik, az épület udvarának egyik földszinti helyiségében. Vezetője FÓTI Dezső. Ez a külföldi diplomaták bevásárlási helye. A másik Diplomata Bolt pedig a Tanács-körut 26 szám alatti házban az első emeleten van és a belföldi diplomatáknak áll rendelkezésére. Vezetője PREISZ Károlyné. A külföldi diplomaták alatt jelen esetben a Kommunista államok diplomatái és egyéb magyarországon időző küldöttségeinek tagjai, elsősorban a Szovjetunió funkcionáriusai /a katonaság ezredeitől felfelé/, a belföldi diplomaták alatt pedig a kommunista párt funkcionáriusai, a miniszterek és helyetteseik, valamint családtagjaik értendők. Mindkét boltban csak a kommunista párt központja által láttamozott vásárlási igazolvány birtokában lehet vásárolni.

Ez üzletekről csak az otthon dolgozók és a vásárlási igazolvánnyal rendelkezők bírnak tudomással. Kirakat, cégér, felirat az üzlet helyet nem jelzi. Az otthon dolgozóknak pedig meg van hagyva, hogy e boltról a kívülállóknak ne beszéljenek.

Mindkét boltban egy-egy üzletvezető és öt-öt kiszolgáló dolgozik. Valamennyien párttagok és a kiszolgálóknak is osztályvezetői rangja és fizetése van. Tervszámuk laza, könnyen teljesíthető és így valamennyien megkapták a "kereskedelem sztahanovista"ja címet, ami bizonyos pénzjutalommal és egy kitüntetés /csillag/ viselésének a jogával jár.

Ennek a két boltnak az alkalmazottjai a Vörösmarty-téri üzlet alkalmazottjainak rovására élvezik előnyösebb helyzetüket. Miként minden vállalat, úgy a Divattextil is megkapja ugyanis az évi tervet és ezt úgy bontják fel, hogy a Vörösmarty-téri üzlet viseli a terhet a másik két bolt alkalmazottjainak javára.

Mindkét Diplomata Boltban az összes osztályon felüli árucikkek kaphatók. Van női és férfi mértékszabóságuk és cipészetük. Élelmiszerek és konfekció áruk kivételével minden személyi szükségleti tárgy vásárolható bennük. /E két üzlet vevőkörének élelmiszerszükségeit más üzletek biztosítják, amiről azonban forrásnak nincsenek érzősebb adatai./ Az itt kapható szövet és bőrárak legnagyobb részt külföldi eredetűek. A legfinomabb ausztriai gyapjuból készült szövetek és kötött áruk, külföldi nylon női fehérneműk, márkás svájci órák és külföldi zsillett pengék kaphatók itt. A többi cikkek belföldi eredetűek.

Az árak e diplomata boltokban mérsékeltek. A legfinomabb külföldi áruk árai sok esetben azonosak sőt alacsonyabbak, mint a nagyközönség részére rendelkezésre álló üzletek silányabb minőségű magyar gyártmányainak az árai. Az itt kapható Rotbart zsillett penge például ugyan-ugy egy forintba kerül, mint a többi üzletekben árusított magyar gyártmányú Vörös Csillag zsillett penge. Egy pár duplatalpas, borjúbox, rámánvarrott, mérték után készült férfi cipő ára itt 490.- forint, míg ugyanez másutt beszerezve 550-600 forintba kerül. Egy mérték után elkészített férfi kardigan ausztrál gyapjuból 490.- forint, míg más üzletekben ugyanez 600-700 forint. A női ruhákat az államosított volt ROTSCHILD szalon készíti lényegesen olcsóbb áron, mint bármely más mérték után dolgozó szalon.

End